

حسبنا الله ونعم الوكيل

دانشگاه پیام نور واحد تهران

دانشکده علوم انسانی - گروه زبان فارسی

پروژه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

گرایش: آموزش زبان فارسی

عنوان:

واژه نامه گویشی صوغان

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر یدالله پرمون

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر بهمن زندی

نگارش:

کبری اسکندری نسب سیاهکوهی

سال تحصیلی: ۹۰-۸۹

تقدیم به:

همسر و پسر عزیزم

و به همه مردم فرهنگ دوست صوغان

تقدیر و تشکر

با تقدیر و سپاس از خداوند منان

و همچنین از استاد عزیز و گرامی جناب آقای دکتر یدالله پرمون که راهنمایی های ارزنده ایشان

مهمترین عامل تدوین این پایان نامه بوده.

در خاتمه بر خود فرض می دانم از زحمات دوستان و اساتید بزرگوارم که تا کنون از محضر علمی

آنها خوشه چینی کرده ام، کمال تشکر و قدردانی را نمایم.

بسمه تعالی
دانشگاه پیام نور – واحد تهران
دانشکده علوم انسانی

عنوان پایان نامه : وازه نامه گویشی صوغان
نام و نام خانوادگی دانشجو : کبری اسکندری نسب سیاهکوهی
شماره دانشجویی : ۸۵۸۱۰۱۷۰۶۰
رشته تحصیلی : آموزش زبان فارسی

تاریخ شروع پایاننامه: ۸۷/۸/۳۰
تاریخ اتمام پایاننامه: ۸۹/۸/۱۰

استاد / استادیان راهنما : جناب آقای دکتر بداله پرمون
استاد / استادیان مشاور: جناب آقای دکتر بهمن زندی

چکیده پایان نامه (شامل اهداف ، روشهای اجرا و نتایج به دست آمده):

هدف از این پژوهش پاسداری از میراث زبانی صوغان می باشد. جمعیت مورد بررسی در این پژوهش ۸۲ نفر میباشند که به صورت غیر تصادفی از میان مردم منطقه صوغان در دو گروه جنسیتی زن و مرد و از میان گروه سنی (۶۰ - ۳۰ ساله) که از نظر تحصیلی اکثراً " بیسواد و یا کم سواد بودند ، انتخاب شده اند. این تحقیق به روش کتابخانه ای ، میدانی و مصاحبه با جمعیت مورد بررسی انجام شده است .

نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان میدهد که : به جز آبادی سرنی ، همه آبادیها به گویش صوغانی صحبت میکنند و در میان گویش آبادیهای این منطقه (صوغان) اگر تفاوتی دیده شود، فقط در حد واژگان است.

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول

کلیات

14	۱-۱ مقدمه: گویش شناسی.....
16	۱-۲ بیان مساله .....
17	۱-۳ اهمیت و هدف های پژوهش .....
18	۱-۴ مفاهیم بنیادی.....
18	واژگان نگاری .....
18	گویش شناسی .....
18	گویش های ایرانی .....
24	۱-۵ قلمرو تحقیق .....
	کرمان.....
	24
26	شهرستان بافت .....

27	دهستان صوغان .....
29	تپه یحیی .....
31	۶-۱ پرسشهای تحقیق .....
31	۷-۱ فرضیه های تحقیق .....
33	۸-۱ روش پژوهش .....
33	۸-۱-۱ جمعیت نمونه .....
34	۸-۱-۲ روش گرد آوری داده ها .....
34	۸-۱-۳ ابزار گرد آوری اطلاعات .....
35	۹-۱ محدوده پژوهش و مشکلات آن .....

فصل دوم

تاریخچه پژوهش

37	تاریخچه پژوهش .....
53	مطالعات انجام شده در کرمان .....

فصل سوم

روش پژوهش

56	۳-۱ مقدمه .....
58	۳-۲ جمعیت نمونه .....
59	۳-۳ ابزار تحقیق .....
61	۳-۴ روش جمع آوری داده ها .....

فصل چهارم

بدنه تحقیق

63	آ .....
----	---------

68	ب
73	پ
79	ت
83	ج
85	چ
88	ح
89	خ
92	د
97	ر
101	ز
103	س
108	ش
112	ص
113	ط
114	ظ
114	ع
116	غ
117	ف
119	ق
121	ک
126	گ
129	ل
132	م

137	..... ن
141	..... و
143	..... ه
145	..... ی
146	..... جملات

فصل پنجم

خلاصه و نتیجه گیری

169	..... ۱-۵ مقدمه
170	..... نتیجه گیری
170	..... ۳-۵ مشکلات و محدودیتهای پژوهش
171	..... ۴-۵ زمینه های پیشنهادی برای مطالعات آینده

پیوست ها

قواعد	برخی
174	.....
۱۷۷	..... کتابنامه

کلید تلفظ واژه نامه

a	آ
æ	آ
e	اِ
ə	کسره کرمانی
æw	اَو
ew	اِو
ej	اِی
i	ای
b	ب
<i>p^h</i>	پ
<i>t^h</i>	ت

s	ث
dʒ	ج
tʃ	چ
h	ح
χ	خ
ɦ	ه وهمزه بین دوواکه پر هوا
d	د
z	ذ
r	ر
ʒ	ژ
ʃ	ش
ʔ	ع
ʁ	غ

f	ف
q	ق
k	ک نرم کامی
c	ک سخت کامی
ʃ	گ نرم کامی
g	گ سخت کامی
l	ل
m	م
n	ن
u	و
j	ی

فصل اول

کلیات

۱-۱- مقدمه: گویش‌شناسی

علم زبان‌شناسی اساساً به مطالعه زبان می‌پردازد و گویش‌شناسی^۱ یکی از شاخه‌های معتبر زبان‌شناسی است که مسائل مربوط به گویش‌ها و قواعد حاکم بر آنها را (در زمینه صرف، نحو، واج‌شناسی و...) مورد بررسی قرار می‌دهد. از نظر دیوید کریستال^۲ گویش‌شناسی مطالعه‌ی نظام‌مند همه‌ی صورت‌های یک گویش به‌خصوص از جمع گویش‌های یک منطقه است.

(کریستال ۲۰۰۳: ۱۲۳).

گویش‌ها نشانه‌ای از میراث زبانی هر جامعه به شمار می‌روند. گویش‌آموزی، زبانی است که اگرچه روزگاری میدان‌دار عرصه‌ی کلام بود و زمینه‌ی پیوند انسان‌ها به شمار می‌رفت، و از لطافت و شیرینی خاصی بهره داشت، معذک در دنیای امروز، در چمبر زندگی ماشینی و زبان فراگیر رسانه‌ای گرفتار آمده، و آخرین نفس‌های خود را از می‌کشد. زبانی که چنان مهجور افتاده و از یاد رفته، که کسی به حمایت از آن بر نمی‌خیزد. (فرهادی راد، ۱۳۸۱: مقدمه‌ی ناشر)

این در حالی است که برای حفظ بنایی خشت و گلی، که یادآور همت نیاکان ماست، گاه جدیتی فراگیر را شاهد هستیم. اما در پاسداری از میراث زبانی، کم‌تر اصرار و علاقه‌ای را شاهد هستیم. نسل کنونی، عمدتاً، با گویش بومی بیگانه است: آن‌طور که حتی کلام پدربزرگ و مادربزرگ را، که هنوز همان حال و هوا را دارد، نمی‌فهمد، و اگر هم بر اثر تکرار و پرسش بفهمد هنر کرده است. (فرهادی راد، ۱۳۸۱: مقدمه‌ی ناشر)

¹ - dialectology

² Crystal, David

مهم‌ترین و معمولی‌ترین معیار زبان شناختی برای تشخیص زبان از گویش معیار «فهم‌پذیری متقابل» یا «قابلیت فهم متقابل» است. مطابق این معیار، اگر گویش‌وران دو گونه‌ی زبانی بدون هیچ‌گونه آموزش آگاهانه بتوانند با یکدیگر ارتباط برقرار کنند، می‌توان آن دو گونه را گویش‌های یک زبان واحد دانست؛ اما هرگاه تفهیم و تفاهم میان گویندگان آن‌ها امکان‌پذیر نباشد، باید آنها را دو زبان جداگانه محسوب کرد. (مدرسی، ۱۳۶۸: ۱۳۳)

زبان‌شناسان اصلاح گویش را در مورد تفاوت‌های تلفظی، دستوری و واژگانی گونه‌های زبانی به کار می‌برند. (مدرسی ۱۳۶۸: ۱۳۳)

پژوهش و مطالعه‌ی علمی و ثبت و ضبط هر گویش ما را با میراث نیاکانمان آشنا می‌سازد. همچنین، این مطالعات، ما را با نحوه‌ی پراکنده‌شدن اجتماعات زبانی در طول تاریخ، تحولات زبان‌شناختی رخ داده در هر کدام، و تأثیر و تلفیق آن‌ها با زبان‌ها و فرهنگ‌های بومی و غیربومی، آشنا ساخته، آگاهی‌های گران‌بهایی را در این ارتباط در اختیار پژوهش‌گران قرار می‌دهند.

تهیه‌ی اطلس زبانی در ایران یکی از ره‌آوردهای این گونه پژوهش‌ها می‌باشد. این امر در صورتی امکان‌پذیر است که همه‌ی زبان‌ها و گویش‌های ایران گردآوری شود و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. (قریب، ۱۳۸۳: ۲)

تهیه‌ی چنین اطلسی، خود، کمک خواهد کرد ارتباط بین این زبان‌ها با یکدیگر مشخص شده، پیوندهای خانوادگی آنها دقیقاً تعیین گردد. دریغ است که این سرچشمه‌ی آگاهی به مرور

زمان از میان برود و نسل‌های آینده‌ی ایرانی از این گنجینه بهره‌ای نبرند؛ به‌ویژه، رسانه‌های عمومی در این امر نقش برجسته‌ای ایفا می‌کنند.

رفتار اغلب گویشوران نیز با تقلید از زبان معیار و بی‌توجهی به گویش اصیل خود، در بی‌اعتبار کردن گویش‌ها بی‌تاثیر نیست. (قریب ۱۳۸۳ : ۲).

۱-۲- بیان مساله

اهمیت گویش‌ها و لهجه‌های ایرانی و پاسداری از آنها، که، خود، حفاظت از فرهنگ درخشان ایرانی و پاسداری از سرچشمه‌های زلالی است که می‌توانند درخت تنومند و پربار زبان فارسی راسیراب سازند، بر کم‌تر کسی پوشیده است. و، از آن‌جا که میراث زبانی یکی از بخش‌های مهم میراث فرهنگی، و ملموس‌ترین ابزار انتقال آن از نسلی به نسل دیگر است، اهمیت پاسداری از آن صدچندان می‌شود.

در راستای تحقق این آرمان، پژوهش حاضر، با هدف تدوین واژه‌نامه‌ای گویشی در ارتباط با گویش منطقه‌ی صوغان (استان کرمان، شهرستان بافت: ن ک مشخصات جغرافیایی این گستره در همین فصل) تدوین و ارائه گردیده است.

منطقه‌ی صوغان و میراث زبانی آن برای کم‌تر کسی از مخاطبان این پژوهش شناخته شده است. این منطقه، که تا چندی پیش، جزو مناطق دورافتاده و محروم کشورمان به‌شمار می‌رفت، در عین حال، به‌دلیل قابلیت‌های خاص صنعتی، کشاورزی، و دام‌پروری، از یک سو، و حضور تپه‌ی باستانی یحیی، از سوی دیگر، برای بسیاری از دست‌اندرکاران و صاحب‌نظران داخلی و

خارجی منطقه‌ای بسیار حائز اهمیت بوده است، و، به همین دلیل، در دهه‌های اخیر توجه خاصی به آن و به پیشرفت زیربنای اقتصادی و فرهنگی در آن شده است.

تحقیق حاضر را می‌توان از جمله‌ی تحقیق‌های فرهنگی، و با کاربرد در زمینه‌ی ایجاد زیربنای فرهنگی مناسب توصیف کرد.

در این تحقیق کوشش شده که واژه‌نامه‌ای تطبیقی از میراث واژگانی آبادی‌های منطقه‌ی صوغان گردآوری شده، ضمن ثبت و ضبط این مواد، تنوعات مربوطه به خواننده معرفی شوند. بر این اساس دو پرسش هنگام طرح مسئله در مد نظر نگارنده بوده‌اند:

۱- تنوعات واژگانی در حوزه‌های واژگانی خاص در منطقه‌ی صوغان به چه صورت است؟

۲- آیا می‌توان در این ارتباط مناطق گویش خاصی را در این حوزه پیدا کرد؟

۱-۳- اهمیت و هدف های پژوهش

جوامع بشری پیوسته در حال تحول و گرگونی هستند. در این روند زبان، به‌ویژه در حوزه‌ی واژگان، مورد تغییر و تحول واقع می‌شود. هنگامی که اجتماعات انسانی با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند، از نظر زبانی بر یکدیگر تاثیر می‌گذارند؛ مهاجرت، تاثیر رسانه‌های گروهی، افزایش سطح سواد و ... باعث تغییر و گوناگونی در گنجینه‌های واژگانی می‌شوند.

برای تحقیق حاضر چند هدف زیر را نظر بوده‌اند:

- ۱- ثبت میراث واژگانی صوغان برای پاسداری از این میراث.
- ۲- انجام یک بررسی در حوزه واژگان در ارتباط با جغرافیای زبانی منطقه‌ی صوغان.
- ۳- ارائه‌ی مواد زبانی اصیل از یکی از مناطق زبانی ایران به دست‌اندرکاران و صاحب‌نظران مسائل زبانی.

۴-۱- مفاهیم بنیادی

تحقیق حاضر، به آموزه‌های زیر، در مرتبه‌ی مفاهیم بنیادی تکیه داشته است:

- واژگان نگاری

ضبط، ثبت و نگارش واژه‌های گویش هر منطقه در قالب واژه‌نامه.

- گویش‌شناسی

گویش‌شناسی یکی از شاخه‌های معتبر زبان‌شناسی است که مسائل مربوط به گویش‌ها و قواعد حاکم بر آنها در زمینه صرف، نحو، واج‌شناسی و... را مورد بررسی قرار می‌دهد. از نظر دیوید کریستال گویش‌شناسی مطالعه‌ی نظام‌مند همه‌ی صورت‌های یک گویش، به‌خصوص گویش‌های منطقه‌ای است. (کریستال، ۲۰۰۳: ۱۲۳)

- گویش‌های ایرانی

غالب لهجه‌ها و گویش‌های ایرانی تاکنون در قلمرو خود باقی مانده و گویش‌وران آنها در همان مناطق بدان‌ها سخن می‌راندند .

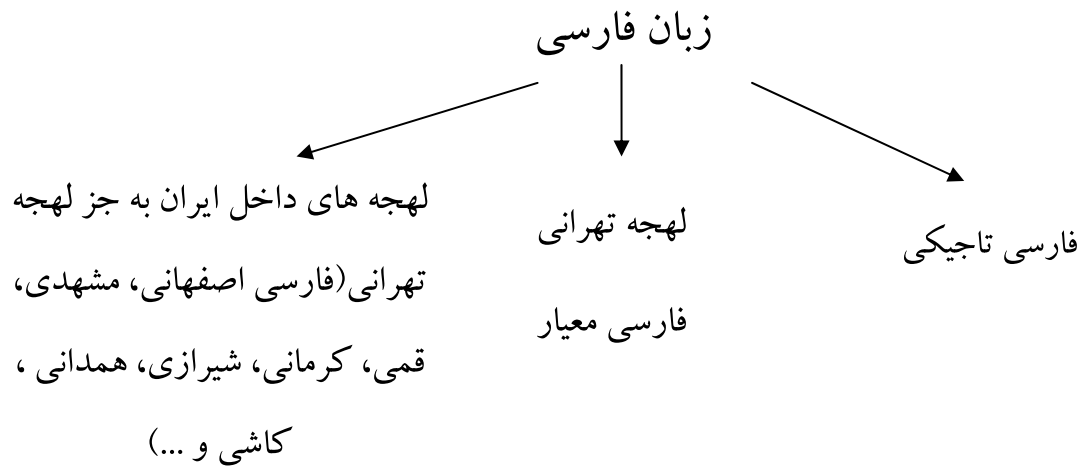
علت بقای این لهجه‌ها و گویش‌ها، علاقه‌ی شدید متکلمان نسبت بدان‌ها، دور بودن آنها از مردم شهرهای مجاور، و کم سواد بودن است .

ولی با رفع علل مزبور، مخصوصاً با ایجاد طرق ارتباط و داد و ستد مردم کوهستان‌ها و ده‌ها با اهالی شهرها و روابط آنان با ساکنان پایتخت کشور، و مهمتر از همه رواج تعلیمات عمومی، زبان و لغت معیار ایران بر زبان مخاطب و لغت مردم شهرستان‌ها غلبه می‌کند، و زبان مخاطب اینان نیز به نوبه‌ی خود بر گویش‌های دیگر تسلط می‌یابد، و به تدریج آنها را به سوی نابودی سوق می‌دهد. چنانچه «ونچی»، از لهجه‌های پامیر، و بعضی از فروع لهجه‌ی اورامانی در این اواخر به تدریج از میان رفته است. (فرهادی، ۱۳۸۱: ۱۸)

در میهن ما، علاوه بر زبان فارسی که به عنوان زبان مشترک نقش وحدت‌آفرینی و برقراری ارتباط بین همه فرزندان این مرز و بوم مقدس را ایفا می‌کند، گویش‌ها و لهجه‌های متعددی نیز وجود دارد. تمام این لهجه‌ها و گویش‌ها را می‌توان به صورت زیر در چند دسته قرار داد: (زندگی، ۱۳۸۳:

(۱۷۵)

۱- زبان فارسی

۲- گویش های ترکی

